

РОЗВИТОК СФЕРИ ПОСЛУГ У СИСТЕМІ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Анотація. Розглянуто економічне і соціальне значення послуг системи споживчої кооперації. Проаналізовано розвиток послуг у системі споживчої кооперації.

Ключові слова: послуги, ринок послуг, споживча кооперація, обслуговування населення.

N. Tiagunova, L. Irzhavs'ka

DEVELOPMENT OF SERVICES SEGMENT IN THE SYSTEM OF CONSUMER COOPERATIVES

Abstract. The economic and social importance of services in the system of consumer cooperatives has been studied. Development of services in the system of consumer cooperatives has been analysed.

Keywords: services, market of services, consumer cooperatives, public service.

1. Вступ

На сьогоднішній день споживча кооперація України продовжує відігравати важливу роль у вітчизняній економіці, забезпеченні населення продуктами харчування та іншими соціально орієнтованими товарами, а також є рушійною силою розвитку інфраструктури на селі, торговельного обслуговування і забезпечення зайнятості населення.

Підвищення конкурентоспроможності як один із основних чинників існування організацій є першочерговою проблемою системи споживчої кооперації. Важливою умовою її вирішення є наявність сфер, де споживча кооперація може і повинна розвивати свою діяльність.

Досить тривалий час підприємства споживчої кооперації, беручи участь у розвитку, торгівлі, сільськогосподарської і промислової продукції, заготовок, залишали без уваги досить перспективну сферу української економіки – сферу послуг.

2. Аналіз останніх літературних джерел

Окремі аспекти щодо реформування та перспектив розвитку системи споживчої кооперації вже розкриті у працях Бабенка С. Г., Апопія В. В., Алімана М. В., Гелея С. Д., Пастушенка Р. Я. та інших. Проте дане питання потребує подальшої розробки.

3. Теоретичний коментар

З огляду на специфіку сучасної економічної ситуації, значною мірою пов'язаної з впливом світової фінансово-економічної кризи, споживча кооперація України повинна прагнути до максимальної оптимізації та підвищення ефективності господарської діяльності системи. Виходячи з вищесказаного, при формуванні стратегічних завдань для системи споживчої кооперації України на найближчий період, доцільно акцентувати увагу на дедалі

активнішої реалізації політики, спрямованої на забезпечення широкого спектра доступних і якісних товарів та послуг сільському населенню.

Сфера послуг має економічне і соціальне значення. Вона є важливою галуззю, що створює нові робочі місця і задовольняє потреби людей. Важливу роль послуги відіграють у вирішенні різносторонніх завдань розвитку особистостей і суспільства. Для економіки значення має той факт, що послуги відрізняються прямою і непрямою дією на зростання продуктивності праці, скорочення втрат робочого часу. Це служить основою поліпшення соціальної й економічної сторін діяльності споживчої кооперації, підвищення її іміджу соціально орієнтованої системи.

З різноманітними послугами людина стикається повсякденно. Сфера послуг має активну виховну дію на споживачів, на формування їхнього попиту і смаку, на суспільний настрій у побуті, на ставлення до власності, правових і морально-етичних норм суспільства.

Безперечно, послуги відрізняються суспільною корисністю, і притому багатогранною. Діяльність сфери послуг спрямована в основному на створення умов для підвищення добробуту населення, прискорення розвитку народного господарства і формування раціональних пропорцій його галузевої структури, тобто дана сфера виконує ті ж завдання, які поставлені і перед споживчою кооперацією.

Особливого значення в даний час набуває розвиток організаціями споживчої кооперації сфери послуг. Споживча кооперація за рахунок розвитку сфери послуг може надати робочі місця населенню, у тому числі і таким соціально незахищеним верствам сільського населення, як пенсіонери, інваліди. У сфері послуг найлегше створюються умови надання роботи на неповний робочий день для цих

категорій населення. Через трудову діяльність підвищується рівень життя населення, зберігається соціальна стабільність. Розвинена сфери послуг покращує якість життя населення, скорочує витрати сільського населення на поїздки в місто. Розвиток сфери послуг забезпечує розвиток споживчої кооперації, швидку окупність витрат і підвищення рентабельності.

Побутове обслуговування населення – це організована діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язана з наданням побутових послуг. [3]

Ринок послуг охоплює платні послуги щодо побутового обслуговування населення (перукарні, лазні, пральні, виготовлення та ремонт взуття, виготовлення та ремонт швейних виробів, послуги з технічного обслуговування та ремонту автомобілів, з ремонту теле-, радіоапаратури та іншої відеоапаратури, фотопослуги та інші). Надання цих послуг має чітко виражений локальний характер, а їх користувачами є звичайні громадяни, домашні господарства, фірми, підприємства.

Послуга будь-якої сфери, у тому числі й сфери побутового обслуговування, за своєю суттю є товаром, специфіка якого проявляється у фізичній неосяжності та невіддільності від джерела, у неможливості накопичення та зберігання, в індивідуальності та плінності якісних характеристик, у відсутності, як правило, речового змісту.

Організаційна робота у сфері послуг направлена на реформування системи відповідно до ринкових відносин, задоволення попиту населення у різноманітних платних послугах, забезпечення ефективного господарювання.

На користь пайовиків і обслуговуваного населення організації споживчої кооперації надають як безкоштовні, так і платні послуги.

Надання останніх населенню є перспективною і економічно вигідною галуззю діяльності споживчої кооперації.

4. Емпіричні результати

Всі види платних послуг, що надаються населенню організаціями споживчої кооперації, можна класифікувати на наступні основні групи:

1. Побутові послуги.

До побутових послуг відносяться: ремонт і пошиття одягу і взуття; ремонт і технічне обслуговування побутової радіоелектронної апаратури, побутових машин і приладів; ремонт і виготовлення металовиробів; технічне обслуговування і ремонт автотранспортних засобів; ремонт житла і інших споруд; ритуальні послуги; послуги фотоательє; послуги перукарень; транспортні послуги.

2. Послуги торгівлі.

3. Послуги громадського харчування.

Послуги торгівлі й громадського харчування, що надаються населенню, різноманітні; їх перелік включає понад 100 видів. До основних видів послуг торгівлі споживчої кооперації належать: прийом попередніх замовлень на товари, доставка покупцям великогабаритних товарів. Основними видами послуг громадського харчування споживчої кооперації є: виготовлення кулінарних і кондитерських

виробів на замовлення споживачів; обслуговування весіль і банкетів, нарад, семінарів, вечорів відпочинку.

4. Послуги виробничої діяльності.

Послуги виробничої діяльності споживчої кооперації набувають значного попиту в зв'язку з розвитком селянських (фермерських) і особистих підсобних господарств населення. До послуг виробничої діяльності належать: забій худоби і птиці; переробка зерна; виробництво ковбасних виробів; сушка овочів і плодів; переробка насіння соняшнику. Такі виробничі послуги реалізуються з сировини замовника (наприклад, пайовика-товаровиробника) на основі договору зі споживчою кооперацією.

5. Сільськогосподарські послуги.

Сільськогосподарські послуги набувають все більшого значення у зв'язку з розвитком селянських (фермерських) і особистих підсобних господарств. До сільськогосподарських послуг належать: оранка землі, обробка садів, ветеринарні послуги, ремонт сільськогосподарської техніки.

6. Послуги ринків.

В даний час у загальному обсязі платних послуг споживчої кооперації близько 28% займають послуги ринків. Основними видами послуг ринків є: транспортні послуги, послуги із зберігання сільськогосподарських продуктів, надання місць для торгівлі, видача напрокат інвентаря, розруб м'яса, зберігання продукції.

7. Медичні й санаторно-оздоровчі послуги.

Медичні й санаторно-оздоровчі послуги займають більше від 6% у загальному обсязі платних послуг споживчої кооперації. Потреба в медичних і санаторно-оздоровчих послугах зростає у зв'язку з погіршенням екологічної обстановки і підвищенням медичної культури населення.

8. Послуги освіти.

Наявність понад 42 освітніх установ (вузів, технікумів, коледжів), в яких працюють висококваліфіковані фахівці, дозволяє надавати значний обсяг освітніх послуг, складових понад 46 % у загальному обсязі платних послуг, що надаються організаціями споживчої кооперації.

9. Інші види платних послуг.

До інших видів послуг можна віднести наступні: юридичні послуги (юридичні консультації, оформлення судових позовів й інших документів); соціальні послуги (догляд за інвалідами, організація кооперативних дитячих садів і ін.). Структура платних послуг, що надаються організаціями споживчої кооперації, показана на рис. 1.

Як видно з рис. 1, питома вага послуг торгівлі, ресторанного господарства, медичних та санаторно-оздоровчих послуг, побутових послуг і виробничої діяльності в загальному обсязі послуг споживчої кооперації невелика. У той же час спостерігається висока питома вага послуг освіти та послуг ринків, що свідчить про реальну основу для розвитку платних послуг населенню в споживчій кооперації.

Розвиток сфери послуг у споживчій кооперації дозволяє підвищити ефективність її діяльності і збільшити доходи. У споживчій кооперації є будів-

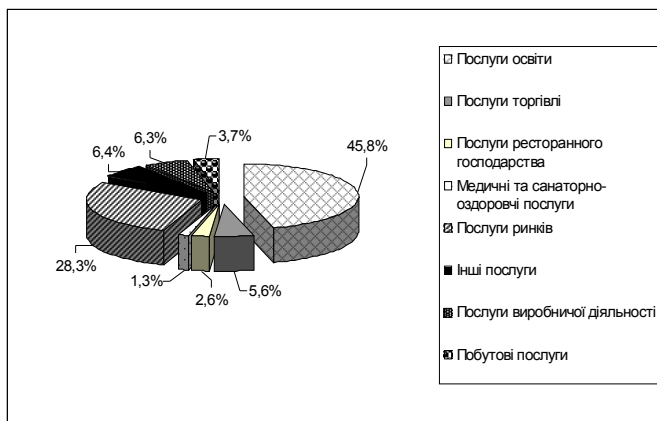

Рис. 1. Питома вага послуг системи споживчої кооперації України [1]

лі, що не використовуються, й окремі приміщення на підприємствах торгівлі, громадського харчування та інших галузей. Підприємства, що надають послуги, можуть створюватися в порожніх будівлях і на вільних площах магазинів, оптових баз, підприємств громадського харчування та ін. Розвиток різноманітних послуг вимагає чималих фінансових затрат для ремонту будівель, їх оснащення, навчання працівників.

Доцільно в кожній організації споживчої кооперації створювати комплексні підприємства побутового обслуговування, що значно підвищить якість обслуговування населення, раціональне використання площ підприємств і виробничого устаткування.

Споживча кооперація здатна повністю охопити сільський ринок платних послуг. Реалізований попит на послуги забезпечить економічно ефективний розвиток цієї сфери діяльності і підвищить рівень зайнятості пайовиків і обслуговуваного сільського населення.

Для зміни становища на краще необхідно добитися суттєвого підвищення конкурентоспроможності торговельної мережі, забезпечити безумовне виконання рішень XIX з'їзду споживчої кооперації України та програм розвитку, розроблених кооперативними організаціями в регіонах.

З урахуванням загострення конкуренції, поглиблення ринкових процесів та подальшої глобалізації економіки необхідно своєчасно приймати виважені рішення та вповні реалізовувати попереджувальні заходи.

Слід відзначити якісне оновлення сфери торгівлі за рахунок нових типів підприємств роздрібно-торгівлі. Ефективне функціонування підприємств роздрібно-торгівлі залежить від послуг торгівлі. Послуги, що надаються населенню в магазинах, різноманітні й істотні за значимістю.

Необхідно модернізувати об'єкти торгівлі, оновити їх внутрішній і зовнішній вигляд, технічне переоснащення та забезпечити широким асортиментом товарів, тобто створення розгалуженої мережі конкурентоспроможних магазинів. Досвід організації такої мережі в системі вже напрацьовано. Нині діє дві тисячі сучасних роздрібних торгових об'єк-

тів, в тому числі 200 кооперативних маркетів. Найбільш активно працюють у цьому напрямку кооператори Тернопільської, Рівненської, Львівської, Черкаської, Чернігівської та ряду інших областей. Запроваджено прогресивну технологію обслуговування, сучасне холодильне і торговельне обладнання. Налагоджено комп'ютерний облік руху товарів і готівки.

Якщо йдеться про ресторанне господарство, то неможливо не відзначити позитивну діяльність у даній галузі. У споживчій кооперації нараховується більше від 3 тисяч закладів ресторанного господарства.

У таких закладах широко впроваджується одна з нових послуг – послуга кейтерінгу. Сьогодні вона є однією з найпопулярніших при організації корпоративних заходів, фуршетів, весіль, банкетів, днів народження й інших урочистостей.

Надання послуг населенню є важливим аспектом діяльності споживчої кооперації. Сотні тисяч мешканців України щорічно звертаються до наших підприємств для отримання тих чи інших побутових послуг. Серед таких: прокат авто; фотопослуги; ремонт взуття; ремонт одягу; ремонт годинників; ремонт ювелірних виробів; ремонт побутових приладів; ремонт меблів; ксерокопіювання; послуга хімічистки; масажні кабінети; ритуальні послуги; оброблення ґрунтів. Серед нових видів послуг – ремонт мобільних телефонів, комп'ютерів, реставрація подушок, пошиття тюлегардинних виробів, тенісів, стоматологічні, дизайнерські, рекламні тощо.

Організація роботи в сфері послуг спрямована на реформування системи згідно з ринковими відносинами, задоволення попиту населення. Найбільше система платних послуг споживчої кооперації розвинулася у системі Кримспоживспілки, Вінницької ОСС, Одеської ОСС, Хмельницької ОСС.

В даний час кооперативні підприємства й організації Криму надають більше від 55 видів різних платних послуг, обсяг яких складає понад 50 млн. грн. Обсяги санаторно-оздоровчих послуг, які забезпечує Дитячий оздоровчий центр Кримспоживспілки, становить більше від 1,5 млн. грн.

Мережа побутових послуг у даний час складається з 156 одиниць: це 13 перукарень, 15 майстерень із ремонту і виготовлення металовиробів; пунктів із ремонту: годинників – 12, взуття – 10, дрібного ремонту швацьких виробів – 10, ксерокопіювання – 15 й інших об'єктів побуту.

Розвиток кооперативних ринків – один із перспективних напрямів у діяльності наших організацій і підприємств, у зв'язку з чим продовжується робота з їх реконструкції і модернізації, направлена на поетапне створення на базі ринків сучасних торгово-сервісних комплексів, що надають широкий спектр ринкових, торговельних, заготівельних, побутових послуг, а також послуг підприємств живлення і короткочасного мешкання.

Так, наприклад, на Луганщині найбільший потенціал у розвитку послуг мають ринки. Сучасні побутові комплекси функціонують на ДП "Ринок м. Свердловськ", ДП "Ровеньківський ринок", ДП "Краснодонський ринок", "Рубіжанський ринок",

“Центральний ринок с. Северодонецька”, “Ринок м. Стаханова”. До складу комплексів входять перукарня, косметичний кабінет, майстерні з ремонту одягу та взуття, деякі інші об’єкти. На ПО “Авторемонтний комбінат” Житомирської облспоживспілки запроваджено пошиття автотранспортних навісів та чохлів, виготовлення автотентів та інших виробів. На вивільнених площах КІОЦ (кущового інформаційно-обчислювального центру) Полтавської облспоживспілки, що знаходиться в центрі обласного центру, організовано надання послуг тренажерного залу. Діє підприємство з ремонту комп’ютерної та іншої комунікаційної техніки, надає послуги швейний цех. А у Рогатинському райспоживтоваристві, що на Івано-Франківщині, запроваджено послугу з обстеження технічного стану і чищення димових та вентиляційних каналів.

Говорячи про розвиток ринку в системі Хмельницької ОСС, можна відзначити позитивні тенденції розвитку. В системі діє 19 кооперативних ринків, які не тільки надають населенню різноманітні послуги, а й займаються заготівлями сільськогосподарської продукції та сировини. Так, частка ринку комерційного виробничо-заготівельного підприємства “Кам’янець-Подільський” місцевого райспоживтовариства в загальних обсягах РайСТ закупівлі кролячої сировини становить 100%, овочів – 32%, макулатури – 88%, лікарської сировини – 96%.

Підприємство надає понад 25 видів послуг. Останнім часом набувають розвитку такі види послуг, як ремонт одягу та взуття, годинників, перукарські, послуги телефонного та електрозв’язку тощо. На ринках діють підприємства торгівлі та громадського харчування. Ринки також займаються розвитком мережі фірмової роздрібною торгівлі.

Необхідно відзначити розвиток Хмельницької ОСС у сфері надання платних послуг. Працює по-

над 300 підприємств, якими надається майже 50 видів послуг, причому їхній спектр постійно розширюється. Найвагоміша частка в їх реалізації – побутові.

Нарощування мережі платних послуг – пріоритетний напрям розвитку кооперативної економіки.

5. Висновки

Відповідно до стратегії розвитку споживчої кооперації України (2004 - 2015 рр.) передбачається активне залучення інвестиційних коштів та їх вкладення в розвиток пріоритетних напрямів господарської діяльності (оптова та роздрібна торгівля, надання ринкових послуг тощо).

Споживча кооперація продовжує активно розвивати сферу послуг для пайовиків та населення.

Для сфери побутового обслуговування населення споживчої кооперації характерне використання малих приміщень та невеликої чисельності працюючих для виконання обсягів послуг. Загальною основою більшості таких підприємств є їх належність до малого та середнього бізнесу. Більше ніж 90% підприємств побуту створюються завдяки розвитку підприємництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Укоопспілки. Режим доступу: <http://www.coop.com.ua/>.
2. XXI (Позачерговий) з’їзд споживчої кооперації України. Постанова 04.10.2012. Режим доступу: <http://document.ua/pro-programu-podalshogo-reformuvannja-spozivchoyi-kooperaci-doc117157.html>.
3. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/313-94-%D0%BF>.
4. Мальченко А. Маркетинг послуг / Мальченко А. – К. : КНЕУ, 2006. – 360 с.